

A MŰVELŐDÉSÜGYI MINISZTERIUM
DIAPOZITÍV-SOROZATA

A LÓ
A TEHÉN

Óvodák számára

Kiadja:
Magyar Diafilmgyártó Vállalat
Budapest, 1971.

Készült:
AZ ORSZÁGOS
TANSZERGYÁRTÓ ÉS ÉRTÉKESÍTŐ VÁLLALAT
Kutató Osztályának irányításával

Iványi Gergely
Dr. Kovács György
Szakács Mihályné
munkája

Ez a diapozitív-sorozat I-IV-ig való bontásban, dobozonként 25-25, összesen 100 képet tartalmaz. A sorozat témakörei és témái:

- 1./ A ház körül élő négylábu állatok és kicsinyeik: a macska, a kutya, a sertés, a tehén, a ló, a juh, a kecske, a házinyul;
- 2./ A házi szárnyasok: a tyuk, a liba, a kacska, a pulyka.

A képsorozat témái, az egyes képek tartalma, az ábrázolás felfogása és technikai megoldása alkalmazkodik az óvodai környezetismeret programjához, annak törzsanyagához kíván egyféle szemléltetőeszközt biztosítani.

A képek összeállításánál a következő szempontokat vettük figyelembe:

- a./ Az állatok életkörülményeit és életmódjukat olyan gyermekek számára mutatjuk be elsősorban, akiknek nincs lehetőségük az állatokat közvetlenül, természetes környezetükben megfigyelni.
- b./ Vonzóak és hasznosak a képek olyan gyermekeknek is, akik ismerik ugyan a felsorolt állatokat, de még nem volt elég alkalmuk a pontosabb megfigyelésre, az emberrel való kapcsolatuk, hasznuk és jelentőségük megismerésére.

E szempontoknak megfelelően olyan képeket készítettünk, amelyek alkalmasak az egyes állatok sajátos jegyeinek, mozgásformáinak, életmódjának, környezetének, az emberrel való kapcsolatának a bemutatására. Az ember és az állat kapcsolatán belül jelentős számú képcsoport szemlélteti az ember gondoskodását és az állatok hasznát.

A képek felhasználásakor körültekintően figyelembe kell venni a gyermekcsoportok tapasztalatainak, ismereteinek szintjét, a témák feldolgozása során megoldandó didaktikai feladatokat, illetve a korcsoportok szerint differenciálódó követelményeket, valamint az oktatási folyamatnak a képek alkalmazására legmegfelelőbb mozzanatait.

Az egyes korcsoportokban tehát más-más didaktikai feladat megoldásához használhatjuk fel a képeket. A kis csoportban például az év végére előírt követelmény, hogy a gyermekek ismerjék fel az azonos csoportba tartozó, csak külső jegyeikben (nagyságban, színben) eltérő állatokat. Ehhez jó szemléltető anyagot nyújtanak a program anyagához összeválogatott képek. Elősegítik a felismerést, a megnevezést, az összehasonlítást.

Vagy például a középső csoport számára előírt követelmény, hogy tudják felsorolni a ház körül élő állatokat. Ehhez is, valamint az egyre pontosabbá váló megfigyeléshez, elemzéshez, az azonos és eltérő jegyek egybevetésével a lényeges jegyek kiemelésének gyakorlásához igen hasznos anyagot szolgáltatnak e képek.

A nagycsoportban ugyancsak jól használhatók bizonyos logikai műveletek (pl. kiegészítés, összefüggések felismertetése) gyakoroltatásához. Év végére előírt követelmény e korcsoportban: tudják pl. a házi szárnyasokat a többi ismert madárral összehasonlítani, az ismert állatokat felsorolni, a különböző állatokat környezetük szerint csoportosítani. Mindezekhez nélkülözhetetlen a sorozat képanyaga.

A képek a megismerési folyamat bármelyik fázisában felhasználhatók. Sikerrel alkalmazhatók módszertanilag például kicscsoportban, a foglalkozások kezdeményezésére, nagyobb csoportokban is az érdeklődés felkeltésére, az aktivitás fokozására, a figyelem koncentrálására. A téma feldolgozásának befejező szakaszában az ismeretek rendszerezését, rögzítését, ellenőrzését, gyakorlati felhasználását segítik elő.

E sokféle felhasználás kiaknázása csak úgy lehetséges, ha a képsorozatot megbontjuk. Az egyes dobozokban elhelyezett sorozatokat tehát - bár a képek számozva vannak és néhány esetben bizonyos folyamatokat is érzékeltetnek egymásutánosságukkal - ne tekintsük szétválaszthatatlan egységeknek. Didaktikai céljainknak megfelelően válogassuk ki, csoportosítsuk, kombináljuk őket. A különböző állatok összehasonlítása, a meghatározott szempontu elemzések és osztályozások nyilván szükségessé teszik a más-más témájú képek kiemelését és egymás utáni vetítését. Így kell eljárunk például, ha ahhoz az általánosításhoz akarjuk eljuttatni a gyermekeket, hogy az állatok nagy gonddal és szeretettel nevelik kicsinyeiket. Az egymás után vetített képek sora ebben az esetben: a macska a kiscicákkal, a kutya a kiskutyussal, a sertés a malacokkal, a tehén borjával, a ló csikájával, a kotló csibéivel stb. Ugyancsak változatos képsorozatot kapunk akkor is, ha az állatok hasznát bemutatva vetítjük a különféle (ál-lati eredetű) élelmiszereket és ruházati cikkeket, vagy amikor azt akarjuk szemléltetni, hogyan táplálkoznak s mit esznek az állatok.

A sorozatban vannak olyan állatok is, amelyek nem képezik a foglalkozások anyagát, (pl. a ló, a juh, a szamár). Ezeket foglalkozáson kívül is fel lehet használni, irodalomhoz is, de ha az óvoda környezetében él egyik vagy másik állat, akkor az foglalkozáson is feldolgozható.

A fentiekben felsorolt példákkal azt is szeretnénk érzékelteni, hogy e diapozitív-sorozattal a gyermek sokirányú fejlesztését kívánjuk elősegíteni.

Az új program célkitűzéseinek valóra váltásához sok ötletre, a gyermekek aktivitását kiváltó és fenntartó sokféle eszközre van szükség. Ezek egyike lehet ez az érdekes, színes diapozitív-sorozat. Igazán hatásos eszközzé azonban csak akkor válik, ha másféle eszközökkel és módszeres eljárásokkal együtt alkalmazzuk. Nem volna célszerű csak diafilmek alkalmazásával a gyermekeket egyoldalú, passzív szemlélődésre nevelni. Hangsúlyozzuk, hogy e diaképekkel - bármennyire vonzóak és élet-szerűek is - nem a valóság eleven szemléletét, a közvetlen tapasztalatszerzést kívánjuk helyettesíteni (kivéve az olyan eseteket, amikor a gyermek nem juthat az ábrázolt állatok közelébe), hanem elsősorban a már közvetlenül érzékelt valóság ismételt megközelítését, a képi ábrázolással az emlékképek, tapasztalatok felidézését, újra átélését, tömörítését, új szempontok szerinti elrendezését, a kritikus megfigyelés és elemzés, a látó-, gondolkodó- és kifejezőképesség fejlesztést kívánjuk szolgálni.

A ló és a számár. A tehén.
(A ház körül élő állatok.II.)

A ló és a számár

A gyermekek számára rokonszenves állat a ló, különösen a játékosan futkározó-nyerítő, kecses formájú kiscsikó. A témáról készült képek az állatokról kialakítandó képzeteket gazdagítják. Az állatok egymással való összehasonlítására is lehetőséget nyújtanak. Néhány képpel jól szemléltethetjük az embernek és az állatnak a munkában kialakult kapcsolatát. A vágató ménesről, a lovas versenyről készült képek pedig - életszerűségükkel és dinamikus hatásukkal - megmozgatják a gyermek fantáziáját, s a hozzájuk fűzött történetekkel kiegészítve, új színekkel gazdagítják élményeit.

A képek leírása

1. kép: Ló a kiscsikóval

2. kép: Szopik a kiscsikó

Mind a két képen egy szürke ló pej-szinű csikájával, oldalnézetben. Formájuk, arányaik, testrészeik jól láthatók. Az első képen a háttér növeli az esztétikai hatást. A második képen - az istállóban - a jászol előtt áll a ló, az anyjához simuló kiscsikó szopik.

3. kép: Lóvakarás

Ugyanaz a ló, ugyanaz a kiscsikó az istállóban. A jászol előtt álló fehér ló szénát eszik, amíg közben egy fiú vakarja. Így lesz tiszta és szép

fényes a ló szőre. A fiu és a kiscsikó kedvesen néznek egymásra.

4. kép: Hortobágyi ménés
Vágtató ménés. Egy csikós, lóháton tereli a ménest. Zöld legelő, hatalmas tágas tér, háttérben a karám.
5. kép: Legelő ménés
Különféle színű lovak legelnek a dus fűvű réten. Megfigyelhető, hogy fogukkal tépik a fűvet. A háttérben sűrű lombu erdőrészlet. Esztétikai határában is értékes kép.
6. kép: Lóitatás
A karámban pihenő lovak mögött lóitatás látható. A gémeskut és a hosszú itatóvályu felé mennek a lovak. - A ló az ivóvíz minőségére nagyon kényes, csak a tiszta, szagtalan vízből iszik.
7. kép: Sportoló, ugratás közben
Lóversenyen igen érdekes testhelyzetben figyelhetik meg a gyermekek az ügyes lovat. Az akadály is jól látható.
8. kép: Ekét húzó ló
Kopár tájat, messze kiterjedő határt ábrázol a kép. A "kemény" talajon lóval szántanak. Ember és ló megfeszül. Így volt régen. Nehéz volt a szántás az állatnak is, az embernek is. Ma már leginkább traktorral szántanak.

9. kép: Szénásszekeret: húzó lovak
Két szürke ló jól megrakott szénásszekeretet húz. Mellettük egy pej csikó poroszkál.
10. kép: Embereket szállít a kocsi
Kocsi elé fogott, szépen felszerszámozott lovak. Az országuton haladó kocsin a kocsis és három utas. Az országut szép füves tájat szel át. A 8-9-10. kép a lovat az ember szolgálatában mutatja be.
11. kép: A számár
A gyerekek kedvencét oldalnézetben, (feje szemben a nézővel) ábrázolja a kép. Alakja, testrészei, nagy fülei, erősen domborodó hasa, bojtos farka jól látható. A háttérben bokrok, mező. - Van-e olyan szép, mint a ló?
12. kép: Csacsifogat
A terményraktár előtt kétkerekű kocsi, hosszú rudak közé fogott két számmal. A kocsin néhány zsák, a zsákok tetején az apa óvodás kisfiával. Bizonyára ennivalót visznek haza a csirkéknek, malacoknak.

A tehén

A téma jelentős helyet foglal el az óvodai környezetismeretben. Sok szempontu bemutatását indokolttá és szükségesé teszi az a körülmény, hogy a gyermek mindennapi táplálkozásában és fejlődésében igen fontos szerepe van a tej-

nek és a tejtermékeknek. E témáról készült képek talán a legkönnyebben megközelíthető módon és a legszemléletesebben nyújtanak betekintést a gyermeknek a korszerű, nagyüzemi állattenyésztésbe (pl. legeltetés, etetés, itatás, gépi fejés stb.). Kiegészítve ezeket a tehénből származó néhány bőraru (cipő, táska) bemutatásával, elégséges anyagot adunk az óvodásoknak a tehén hasznának a szemléltetésére is.

A képek leírása

13. kép: Tehenek az istállóban
Istállóban néhány vörösetarka tehén látható. Az egyik oldalnézetben a takarmánnyal megrakott jászol előtt. A másik a szalmán fekszik. Mindkét állatnak jól látható a szarva és a tejtől duzzadó tőgye.
14. kép: Szopik a kisborju
Egy tarka tehén oldalnézetben, tarka kisborjával. A kisborju szopik. Testrészeik, arányai, eltérő és egyező vonásaik jól megfigyelhetők. A kép jól érzékelteti a kis állat táplálkozási módját.
15. kép: Borjak a kifutóban
Kép a nagyüzemi borjunevelésről. A bocikat elkülönítik az anyjuktól. Nem sokáig szopnak, hanem a kifejt tejjel itatják őket. Igen gyorsan fejlődnek. Kedves kis állatok.

16. kép: A bika
A csorda előterében, szembenézetben egy szép bika. Feje, szarva, vad tekintete, erős izmai jól megfigyelhetők. Nagyobb, erősebb a tehénénél. A háttérben borjak és ökrök.
17. kép: Tehenek az istállóban
Korszerű nagyüzemi tehénistálló. Világos ablakok, tiszta, széles előtér, betonból készült hosszú jászol (egyben önitató) előtt tehenek sora.
18. -
19. kép: Tehenek a legelőn
Az egyik képen őszi, a másikon tavaszi táj. Mind a két képen legelésző tehenek láthatók, különböző nagyságban és színben, különféle testhelyzetekben. Az eltérő és közös jegyek megfigyeltetésére igen alkalmas kép. (A 18. sz. képen egy kecskét is találunk!)
20. kép: Tehénitatás
Ez is a nagyüzemi állattenyésztésből vett kép: a gémeskut hosszú vályujához terelt, álldogáló, itatásra váró teheneket ábrázolja.
21. kép: Gépi fejés
A nagyüzemi tehenészetből vett jellemző kép. Az állatgondozó a tehén tőgyére illeszti a fejőkelyhet, a tej zárt edénybe (fejősajtárba) ömlik. A gépi berendezés előnye a tisztaság és a gazdaságosabb tejhozam (több tej).

22. kép: Tejtermékek
Egy tálcán tejet, vaját, turót, sajtféléket láthatunk. A naponta asztalra kerülő, létfontosságú élelmiszereket ismerhetik fel a gyermekek. Mindez a tehéntől származik!
23. kép: Mit reggelizzünk?
Két óvodás kislány reggelizik, esztétikai hatást keltő környezetben, szépen megterített asztal mellett. Mögöttük dúsan zöldellő növények. A gyerekek jóízűen fogyasztják a tejet, a kakaót, a vajás kenyeret. Nagycsoportosok lehetnek. Talán gondolnak azokra is, akiknek munkája e finom ételekhez juttatta őket!
24. kép: Mi készül a tehén bőréből?
Az iskolából hazafelé induló kislányok, amint tehénbőrből készült táskájukat a hátukra csatolják.
25. kép: Vásárlás a cipőüzletben
Egy kislány a cipőboltban. Széken ülve felhuzza új cipőjét. A háttérben cipőpolcok sora. A kislány előtt édesanyja, bártáskával a kezében.

I E T A L O N
A LO. ATEHEN c. diaporitio-
sorozat az óvodák számára

a specifikáció követelményeinek megfelel.

Budapest, 1970. március 4.

Országos Pedagógiai
és Értékesítő Váladat
Kutató és Kisérleti Főosztálya

részéről

P.H.

ITG Kutató Osztálya részéről

Kis János